

*Sugriūva viskas, žemė nebelaiko,
Ir siautėja anarchija be saiko;
Patemusiu krauju atplūsta tvanas,
Visur skandindamas tyrumo ženklus;
Geriausieji tikėjimo netenka,
Užtat blogieji — įkarščio pritvinkę.**

„Antrasis atėjimas“
William Butler Yeats

* Vertė Lanis Breilis. Čia ir toliau — vertėjos pastabos.

1974

PIRMAS SKYRIUS

Tą pavasarį lietus žliaugė šuorais, tarškino stogus ir traiškė gležnas gėles. Vanduo skverbėsi į menkiausius plyšelius ir paplovė tvirčiausius pamatus. Ilgus amžius stūksoję žemės luitai griuvo ant kelių iš šlakų kalnai, nusitempdami namus, mašinas ir baseinus. Medžiai virto ant aukštos įtampos laidų, dingo elektra. Upės išsiliejo iš krantų, užtvindė kiemus, sugriovė namus. Vandeniui kylant ir nesiliaujant lietui, mylinčios poros pratrūkda-vo ir imdavo vaidytis.

Paprastai šiuo niūriu sezonu, aptrauktu anglies juodumo debesimis, Sietlo gyventojai skųsdavosi oru, visgi šie metai nebuvo įprasti.

Ėmė dingti merginos.

Sausį pranyko dvidešimt vienių universiteto studentė, policininkai rado tik tuščią jos lovą. Kovą valstybinės kolegijos „Evergreen“ studentė išėjo iš savo kambario bendrabutyje į džiazą koncertą ir daugiau jos niekas nebematė. Vos po kelių dienų mergina atvažiavo į susitikimą pagrindiniame Vašingtono valstybinės kolegijos studentų miestelyje ir pradingo.

Tokiais pavojingais laikais žmonės imdavo nerimauti, o ypač Lenės tipo mergaitės. Vienišės, neradusios savo vietos. Mergaitės ilgais, tiesiais plaukais su sklástymu per vidurį; mergaitės, neturinčios draugų, į mokyklą einančios vienos.

Dabar Lenė sėdėjo ant lovos, prisitraukusi liesus kelius prie plokščios krūtinės, šalia pasidėjusi atverstą aptriušusią „Vandenskyros kalvą“. Už plonos sienos ji girdėjo motiną maldaujant: „Erntai, brangusis, nereikia. Paklausyk...“ ir piktą tėvo atsaką.

Jie ir vėl savo. Barasi. Šaukia. Netrukus pasipils ašaros.

Be abejo.

Prastas oras.

Lenė dirstelėjo į laikrodį šalia lovos. Jei tuoj pat neišeis, pavėluos į pamokas, o blogiau už buvimą naujoke vidurinėje mokykloje tėra vienas dalykas — būti naujoke, atkreipiančia į save dėmesį. Mergaitė tai išbandė savo kailiu, mat per pastaruosius ketverius metus jai teko lankyti penkias mokyklas. Nė vienoje taip ir nesugebėjo pritapti, bet buvo užsispyrusi ir neprarado vilties. Lenė giliai įkvėpė, nuleido kojas ir nučiuožė nuo lovos. Atsargiai perėjo skurdų kambarį, nužingsniavo koridoriumi ir stabtelėjo prie virtuvės durų.

— Po šimts, Kora, — kalbėjo tėtis, — juk žinai, kaip man sunku.

Mama žengė jo pusėn ir ištiesė ranką.

— Tau reikia pagalbos, brangusis. Tu nekaltas. Tie košmarai...

Lenė atsikrenkštė, kad atkreiptų dėmesį į save.

— Sveiki, — pratarė.

Tėtis pastebėjo ją ir sunkiai atsiduso. Jis per žingsnį atsitraukė nuo mamos. Lenė matė, kad tėtis atrodo išvargęs ir sugniuždytas.

— Aš... man reikia į mokyklą, — paaiškino Lenė.

Mama vilkėjo rausva padavėjos uniforma, ji kyštelėjo ranką į kišenę ant krūtinės ir išsitraukė „Eve“ cigarečių paketį. Mama atrodė nusivariusi nuo kojų: vakar dirbo naktinę pamainą, o šiandien darbuosis per pietus.

— Eik, Lene. Geriau nevēluoti, — mamos balsas buvo moteriškas ir švelnus. Kone lyriškas. Lenė neatsiminė, kada pastarąjį kartą girdėjo motiną kalbant pakeltu tonu.

Jai baisu buvo pasilikti ir baisu išeiti. Keista, netgi kvaila, tačiau Lenė dažnai jautėsi vieninteliu suaugusiu žmogumi savo šeimoje, tarytum būtų balastas, neleidžiantis girkždančiam Olbraitų laivui pernelyg įsisūpuoti. Mama nuolat „ieškojo savęs“. Per keletą pastarųjų metų ji išbandė EST* ir Žmogaus galimybių judėjimą,

* Erhard Seminars Training (EST) — 1971 m. Vernerio Erhardo įsteigta organizacija, rengdavusi dviejų savaitgių trukmės (60 val.) seminarų kursus. Seminarų tikslas — pabrėžti transformacijų, asmeninės atsakomybės svarbą ir išryškinti galimybes.

dvasinį ugdymą, unitarizmą*. Netgi budizmą. Kora keitė judėjimus vieną po kito, iš visų ko nors prisirankiodama. Daugiausia, Lenės manymu, mama praturtėdavo marškinėliais ir posakiais. Pavyzdžiui, „yra, kas yra, nėra, ko nėra“. Tačiau naudos iš to buvo maža.

— Eik, — paragino tėtis.

Lenė pagriebė kuprinę nuo kėdės šalia virtuvės stalo ir pa-traukė prie durų. Kai tik šios trinktelėjo už nugaros, išgirdo, kaip tėvai vėl susikibo.

— Po galais, Kora...

— Prašau, Erntai, tu tik paklausyk...

Lietus nuplovė tėvų balsus, užtvindė dumbliną pievą ir nu-čiurleno upeliais suskeldėjusiu cementuotu įvažiavimu.

Ne visada taip buvo. Bent jau mama taip sakė. Prieš karą jie buvo laimingi. Tada, kai gyveno Kente, priekabų aikštelėje, tėtis tu-rėjo gerą darbą — dirbo mechaniku, o mama nepaliaujamai juok-davosi ir gamindavo vakarienę šokdama pagal „Little Piece of My Heart“** ritmą. (Tiesą sakant, Lenė iš tų laikų prisiminė tik šokančią mamą.)

Paskui tėtį pašaukė į kariuomenę, išsiuntė į Vietnamą, ten jį pašovė ir paėmė į nelaisvę. Mama be tėčio palūžo, tada pirmą kartą Lenė suvokė, kokia trapi yra jos motina. Kurį laiką jos plaukė pas-roviui, iš darbo į darbą, iš miesto į miestą, kol galiausiai apsistojo Oregone įsikūrusioje komunoje. Ten Lenė su mama prižiūrėjo bi-čių avilius, gamino kvapiuosius maišelius iš levandų ir pardavinėjo juos ūkininkų turguje, protestavo prieš karą. Mama paderino savo asmenybę tiek, kad pritaptų prie hipių.

Prieš ketverius metus, kai tėtis galiausiai grįžo namo, Lenė vargiai jį atpažino. Atmintyje išlikęs išvaizdus, besikvatojantis vy-ras virto greitai užsiplieskiančiu ir šaltu paniurėliu. Komuna jam

* Unitarizmas — tai tikėjimas, kad Dievas yra vienas (atmetant krikščioniškąją Trejybės doktriną).

** Janis Joplin 1968 m. įrašyta daina.

niekaip neįtiko, todėl jie išsikraustė. Paskui išsikraustė dar kartą. Ir dar. Reikalai niekada nesiklostė taip, kaip tėvui norėjosi.

Jis negalėdavo užmigti ir nesugebėdavo išsaugoti darbo, nors mama prisiekinėjo, kad jos vyras — geriausias mechanikas iš visų. Mama su Lene išmoko vaikščioti ant pirštų galiukų, kai tėvą apnikdavo blogi prisiminimai.

Dėl to šįryt jis su mama ir vaidijosi. Tėtį vėl atleido.

Lenė užsitraukė ant galvos gobtuvą. Eidama į mokyklą ji kirtu rūpestingai prižiūrimų namų kvartalus, aplenkė tamsią giraitę (nuo jos reikia laikytis atokiau), praėjo pro „A&W“ užkandinę, kurioje mokiniai rinkdavosi savaitgaliais, ir degalinę su nusidriekusi eile automobilių prie degalų po penkiasdešimt penkis centus už galoną. Degalų kainos ir jų stygius buvo ta tema, dėl kurios visi nūnai širdo.

Lenės akimis žiūrint, pastaruoju metu suaugusieji buvo sudirgę — ir nieko nuostabaus. Nebuvo laikraščio, kurį atsivertęs nerastum straipsnio apie „Weathermen“* ar IRA** įvykdytus sprogdinimus. Buvo užgrobiami lėktuvai, pagrobta turtinga paveldėtoja Patė Herst***. Sprogdinimai per Miuncheno olimpiadą sukrėtė visą pasaulį. Niekas nesijautė išties saugus, o atšiaurus oras viską tik pablogino.

Sėlindama pro grupelę mokyklos kietuolių, susibūrusių sutraukti vogtų cigarečių, Lenė nugirdo kažkurį iš jų klausiant: „Girdėjot, dingo dar viena mergina?“

Lenė būtų bet ką atidavusi už tikrą draugą. Jai reikėjo žmogaus, su kuriuo galėtų pasikalbėti.

Kita vertus, nuo kalbų apie rūpesčius nepalengvėdavo. Kokia išpažinties prasmė?

* 1969—1977 m. Amerikoje veikusi radikalų kairiųjų organizacija, protestavusi prieš JAV karinius veiksmus užsienyje, ypač Vietnamo karą, ir vykdžiusi sprogdinimus bei kitas kampanijas.

** Airijos respublikonų armija — revoliucinė karinė organizacija, kovojanti prieš britų viešpatavimą.

*** Patty Hearst — JAV žiniasklaidos magnato Williamo Randolpho Hearsto anūkė.

Taip, tėtis kartais pratrūkdavo ir jas aprėkdavo, Olbraitams nuolat stigo pinigų ir jie be paliovos kraustėsi, vengdami kreditorių, bet toks buvo jų šeimos gyvenimo būdas, be to, jie mylėjo vienas kitą.

Vis dėlto kartais, dienomis kaip šiandien, Lenę apimdavo baimė ir ji pasijusdavo nesava. Mergaitei atrodė, kad jos šeima stovi ant neaprėpiamos bedugnės krašto, bet kuri mirksni galinčio nugarmėti žemyn, subyrėti kaip tie namai, su trenksmu nušliuoždavę netvirtomis, įmirkusiomis Sietlo atšlaitėmis.

Po pamokų Lenė namo parėjo viena per lietu.

Jos namas stovėjo uždaro gatvės viduryje, Olbraitų sklypas išsiskyrė iš aplinkinių netvarka: tamsrudis vienaukštis namukas su tuščiais gėlių loveliais, užsikimšusiais stoglatakiais ir neužsidarančiomis garažo durimis. Piktžolės kuokštais lindo iš pūvančių pilkų stogo malksnų. Nuogas vėliavos stiebas priekaištingai rodė į viršų, išreikšdamas neapykanta persunktą Lenės tėvo nuomonę apie šios šalies pasirinktą kryptį. Kaip žmogus, mamos vadinamas patriotu, jis ne juokais nekenė savo vyriausybės.

Lenė matė tėtį garaže, sėdintį ant sukrypusio varstoto šalia mamos aplamdyto „Mustango“ su lipniąja juosta priklijuotu stogu. Garažo vidines sienas ramstė kartoninės dėžės, pilnos daiktų po paskutiniojo persikraustymo.

Tėtis vilkėjo — kaip visada — atspurusį kareivišką švarką ir iki baltumo nutrintus „Levi’s“ džinsus. Jis sėdėjo susikūprinęs, alkūnėmis įsirėmęs į šlaunis. Ilgi juodi plaukai buvo susivėlę, kojos purvinos ir basos. Net pakumpęs ir suvargęs jis vis tiek buvo gražus it koks Bertas Reynoldsas*. Visiems taip atrodė.

Jis pakreipė galvą ir pro užkritisius plaukus pažvelgė į dukrą. Tėčio šypseną temdė nuovargio šešėlis, bet ji vis tiek nutvieskė visą

* Burt Reynolds (1936—2018 m.) — amerikietis aktorius.

veidą. Toks jau buvo Lenės tėtis — paniuręs ir staigiai užsiplieskiantis, kartais net truputį gąsdinantis, bet tik dėl to, kad meilę, netektį ir nusivylimą jis išgyvendavo itin aštriai. Labiausiai meilę.

— Lenora, — prabilo tėtis gergždžiančiu rūkaliaus balsu, — laukiau tavęs. Dovanok. Netekau kantrybės. Ir darbo. Tikriausiai velniškai manim nusivylei.

— Ne, tėti.

Lenė žinojo, kad jis gailisi. Išskaitė tai tėvo veide. Kai buvo mažesnė, kartais pagalvodavo, kas iš tų atsiprašymų, jei niekas nesikeičia, bet mama Lenei viską paaiškino. Dėl karo ir nelaisvės tėčio viduje kažkas nutrūko. „*Tarsi jam būtų lūžęs stuburo slankstelis, — dėstė mama, — sugis. Nenustoji mylėti žmogaus, kai jis sužalojamas. Pasisemi daugiau jėgų, kad tas žmogus galėtų į tave atsiremti. Jam reikia manęs. Reikia mūsų.*“

Lenė atsisėdo šalia tėčio. Jis apglėbė dukrą ir prisitraukė prie savęs.

— Pasauliui vadovauja bepročiai. Čia jau nebe mano Amerika. Noriu... — tėtis nutilo, neužbaigęs minties, Lenė nieko nesakė. Ji buvo pripratusi prie tėčio liūdesio ir išsekimo. Jis nuolat nutildavo vidury sakinio, tarsi bijotų garsiai išsakyti gąsdinančias ar niūrias mintis. Uždarumas Lenei nebuvo svetimas, dažnai geriausia būdavo patylėti.

Tėtis iš kišenės išsitraukė sulamdytą „Camel“ pakelį. Prisidegė cigaretę, Lenė įtraukė pažįstamo aitraus kvapo.

Ji žinojo, kad tėtis kenčia baisų skausmą. Kartais pabusdavo nuo tėvo riksmo, kai mama stengdavosi jį nuraminti: „Ša, Erntai, negalvok apie tai, viskas baigta, tu saugus, namuose.“

Tėvas papurtė galvą ir iškvėpė melsvai pilkšvų dūmų sruogą.

— Ko gero, paprasčiausiai noriu... daugiau. Ne darbo noriu. Gyvenimo. Noriu eiti gatve nesibaimindamas, kad būsiu apšauktas kūdikių žudiku. Noriu... — jis atsiduso. Nusišypsojo. — Nesijaudink. Viskas bus gerai. Nepražūsime.

— Rasi kitą darbą, tėveli, — patikino Lenė.

Sugrįžimas į Aliaską

— Aišku, kad rasiu, Rude. Rytojūs bus geresnis.
Jie visada taip sakydavo.

Po kelių savaičių Lenė anksti atsikėlė, įsitaisė ant nutriušusios gėlėmis išmargintos sofos svetainėje ir įsijungė ryto laidą „Šian-dien“. Pareguliuavo kambarinę anteną, kad televizorius normaliai rodytų. Ekране išryškėjus vaizdui Barbara Volters kalbėjo: „... nuo-traukoje matome Patriciją Herst, dabar vadinančią save Tania, su M1 karabinu rankose per neseniai įvykdytą banko apiplėšimą San Fransiske. Liudininkai praneša, kad devyniolikmetė paveldėtoja, kurią vasarį pagrobė „Symbionese“* išlaisvinimo armija...“

Lenė apstulbo. Vis dar negalėjo patikėti, kad *armija* galėtų įžy-giuoti ir pagrobti *paauglę* iš buto. Kaip kas nors gali būti saugus tokiaame pasaulyje? Kaip turtinga paauglė virto revoliucioniere, vardu Tania?

Trinktelėjo lauko durys.

Į vidų įžengė tėtis taip plačiai šypsodamasis, kad neįmanoma buvo neatsakyti ir jam šypsena. Kažkodėl jis atrodė per didelis, di-desnis už patį gyvenimą virtuvėje žemomis lubomis, kunkuliuojan-tis energija tarp pilkų, nubėgusio vandens raštais išmargintų sienų.

Mama prie viryklės čirškino kumpį pusryčiams.

Tėtis įlėkė į virtuvę ir įjungė radijo imtuvą, stovintį ant lami-natu padengto stalviršio. Pro traškesius pasigirdo rokenrolo daina. Tėtis nusijuokė ir stvėrė mamą į glėbį.

Lenė išgirdo jį kuždant:

— Atsiprašau. Atleisk man.

Ji matė meilę motinos akyse — išalintą, beviltišką, persmelktą baimės. Amnezinę meilę. Tokią, kuri priverčia tave kas penkiolika minučių įtikėti iš naujo.

* Pavadinimo žodis „symbionese“ yra išvestas iš žodžio „simbiozė“, jis apibūdi-na harmonijoje bei meilėje gyvenančių skirtingų kūnų ir organizmų bendradarbiavimą dėl bendros visų gerovės.

— Visada, — atsiliepė mama, apsikabinusi tėtį taip, tarsi bijotų, kad šis ją atstums.

Tėtis, apglėbęs mamą per liemenį, atitempė ją prie virtuvės stalo. Ištraukė kėdę ir pašaukė:

— Lene, ateik!

Lenei labai patikdavo, kai tėvai ją atsimindavo. Taigi ji pašoko nuo sofos ir atsisėdo šalia mamos. Tėtis nusišypsojo Lenei ir ištiesė knyga minkštais viršeliais. „Protėvių šauksmas“.

— Tau patiks, Rude.

Tėtis atsisėdo priešais mamą ir prisislinko su kėde prie stalo. Jo veidas spindėjo — šią išraišką Lenė mintyse buvo pakrikštijusi „didžiojo sumanymo“ vardu. Matė ją ne pirmą kartą, mat tėtis taip nušvisdavo kaskart, sumanęs pakeisti jų gyvenimą. O planų būta daug: viską parduoti ir metus gyventi po atviru dangumi, keliaujant Didžiojo Suro greitkelio. Auginti audines (*tai* buvo tikras siaubas). Praturtėti pardavinėjant amerikietišku sėklų pakelius centrinėje Kalifornijoje.

Tėtis įkišo ranką į kišenę, išsitraukė perlenktą lapą, triumfuodamas metė jį ant medinio stalo ir trinktelėdamas prispaudė delnu.

— Pameni mano draugą Bo Harlaną? — kreipėsi jis į mamą. Mama atsiliepė tik po minutėlės:

— Iš Vietnamo?

Tėtis linktelėjo. Lenei jis paaiškino:

— Mudu su Bo Harlanu kartu išgyvenome tikrą peklą. Jis buvo įgulos vadas, o aš — šaulys. Rūpinomės vienas kitu. Buvome kartu, kai mūsų metalinis paukštis nukrito ir mudu sučiupo.

Lenė pastebėjo, kad tėtis dreba. Jis buvo atsiraitojęs marškinių rankovės, todėl ji matė nudegimų žymes, kalvagūbriais nuo riešo iki alkūnės nusidriekusius randus, pūpsančią sudarkytą levandų baltumo odą, kuri niekad neįdegdavo. Lenė nežinojo, kaip tie randai atsirado, — tėvas nepasakojo, o ji niekada neklausė, — bet juos paliko pagrobėjai. Tiek Lenė ir pati suprato. Randai darkė ir tėvo nugarą, susukę odą sūkuriais ir sumetę ją į raukšles.

Sugrįžimas į Aliaską

— Jie privertė mane stebėti, kaip jis miršta, — iškošė tėvas.

Lenė nerimastingai dirstelėjo į mamą. Tėtis apie tokius dalykus nešnekėdavo. Garsiai ištarti žodžiai jas abi išmušė iš vežių.

Tėvas ėmė belsti koja į žemę; sparčiai lakstančiais pirštais kalė ritmą į stalą.

— Šiaip ar taip, esmė tokia.

Jis išlankstė laišką, išlygino lapą ir apgrėžė, kad mama su Lene galėtų perskaityti.

Seržante Olbraitai,

tave nelengva rasti. Aš esu Erlas Harlanas.

Mano sūnus Bo dažnai rašydavo apie judviejų draugystę.

Dėkoju tau už tai.

Paskutiniame laiške Bo paprašė, kad tuo atveju, jei jam kas nors nutiktų toje pragaro skylėje, jo žemė čia, Aliaskoje, atitektų tau.

Sklypas ne per didžiausias. Keturiasdešimt akrų ir apgriuvusi trobelė. Darbštus žmogus gali čia pragyventi iš žemės, atokiau nuo pamišėlių, hipių ir visos likusios šalies.

Telefono neturiu, bet gali man rašyti į Homerio paštą. Anksčiau ar vėliau laišką gausiu.

Sklypas yra kelio gale, už sidabrinųjų vartų su karvės kaukole, tiesiai prieš sudegusį medį prie tryliktosios mylios stulpelio.

Dar kartą ačiū,

Erlas

Mama pakėlė akis. Ji it paukštelis pakreipė galvą ir atidžiai įsistebeilijo į tėtį.

— Tas vyras... tas Bo padovanojo mums namą? *Namą?*

— Tik pagalvok, — prapliupo tėtis, iš entuziazmo pašokęs nuo kėdės. — Turėtume *savo* namą. Namą, kuris *priklauso* mums.

Išgyventume savarankiškai, augintume daržoves, susimedžiotume gyvūnų maistui ir būtume laisvi. Daugybę metų apie tai svajojome, Kora. Gyventi paprastesnį gyvenimą kuo toliau nuo viso šito mėšlo. Joks viršininkas man nevadovautų, neaiškintų, kaip atlikti darbą, niekas nedaužytų mano svajonių. Galėtume būti laisvi. Tik pagalvok.

— Palaukit, — įsiterpė Lenė. Net ir tėčiui ši permaina būtų didžiulė. — Aliaska? Norite vėl kraustytis? Mes ką tik atvykome.

Mama susiraukė.

— Bet... ten juk nieko nėra? Tik lokiai ir eskimai?

Tėvas trūktelėjo mamą už rankų ir pakėlė ją nuo kėdės su tokiu užsidegimu, kad ši net kluptelėjo ir įpuolė jam į glėbį. Lenė matė, kad tėvo entuziazmas persmelktas nuovargio ir desperacijos.

— Man to reikia, Kora. Man reikia vietos, kur vėl galėčiau įkvėpti. Kartais man atrodo, kad išsinersiu iš odos. Ten mane liausis kamavę prisiminimai, baigsis nesąmonės. Aš tą žinau. *Mums* to reikia. Viskas vėl bus kaip anksčiau, iki man susišikant gyvenimą Vietname.

Mama pakėlė veidą į tėtį, blyškus jos gymis ryškiai skyrėsi nuo tamsių tėčio plaukų ir įdegusios odos.

— Nagi, mažute, — įkalbinėjo tėtis. — Tik pagalvok...

Lenė matė, kaip mama atlyžta, keičia savo poreikius, taikydamosi prie vyro, įsivaizduoja naują savo asmenybę — Aliaskos gyventoją. Gal jai atrodė, kad tai tas pats, kaip ir EST, joga ar budizmas. Atsakymas. Mamai svarbiausia buvo ne kur, kada ar kodėl. Jai svarbiausias buvo *jis*. Užvis labiausiai mama troško, kad tėtis būtų laimingas, ji norėjo juo tikėti.

— Nuosavas namas, — ištarė mama. — Bet... dėl pinigų — galėtum paduoti prašymą pašalpai dėl kare patirtų sužalojimų...

— Tik nepradėkim iš naujo, — atsiduso tėtis. — Pašalpos aš neprašysiu. Man reikia permainų. Nuo šiol su pinigais elgsiuosi atsargiau, Kora. Pažadu. Dar turiu šiek tiek grynųjų, kuriuos man

Sugrįžimas į Aliaską

paliko tėvukas. Nuo šiol mažiau gersiu. Užsirašysiu į tą veteranų paramos grupelę, kaip ir norėjai.

Lenė žinojo, kuo viskas baigsis. Jau buvo tai patyrusi. Galų gale nesvarbu, ko nori Lenė ar mama.

Tėtis troško naujos pradžios. Jam to reikėjo. O mamai reikėjo, kad tėtis būtų laimingas.

Taigi, jie išbandys naują planą, naują vietą, tikėdamiesi ten rasti atsakymą. Iškeliaus visi drauge, pabėgs į Aliaską, vaikydamiesi naują svajonę. Lenė padarys kaip prašoma ir nesiraukys. Ji *vėl* taps naujoke mokykloje. Nes tai ir yra meilė.

ANTRAS SKYRIUS

Lenę pažadino griaustinio grūmojimas. Gulėjo lovoje, klausėsi lietaus teškenimo, įsivaizdavo, kaip po jos langu dygsta grybai, spraudžiasi išpurtusiomis nuodingomis kepurėlėmis iš purvo ir gundomai spindi. Vakar Lenė niekaip negalėjo užmigti, dar ilgai po vidurnakčio skaitė apie beribį ir pavojingą Aliaskos kraštą. Kraštovaizdžio aprašymas mergaitę netikėtai pavergė. „Paskutinė riba“* buvo panaši į tėvą. Didesnė už gyvenimą. Neaprepiama. Šiek tiek pavojinga.

Kai aušra nudažė kambarį perlamutro atspalviu, Lenė išgirdo nežinia iš kur sklindančią muziką, vos girdimą radijo melodiją. „Hooked on a Feeling“. Ji nuspyrė antklodę ir išlipo iš lovos. Virtuvėje aptiko mamą, stovinčią priešais viryklę ir traukiančią cigaretę. Lempos šviesoje ji atrodė tarsi šmėkla iškarpytais, po nakties susivėlusiais šerkšno spalvos plaukais ir pilkšvai melsvų dūmų gaubiamu veidu. Mama vilkėjo taip nuskalbtus baltus berankovius marškinėlius, kad ant liekno jos juosmens šie kabojo it maišas, ir mūvėjo ryškiai rožines kelnaites išsitampiusiu elastiniu juosmeniu. Nedidelė violetinė mėlynė prie pat krūtinkaulio atrodė keistai graži, it kokia spindinti žvaigždė, pabrėžianti subtilius mamos bruožus.

— Turėtum miegoti, — prabilo mama.

Lenė priėjo ir padėjo galvą mamai ant peties. Ji kvėpėjo rožėmis, „Jean Nate“ kvėpalais ir cigaretėmis.

— Mes nemiegame, — atsiliepė Lenė.

„Mes nemiegame.“ Taip nuolat sakydavo mama. Tu ir aš. Jų dviejų ryšys buvo konstanta, paguoda, sakytum dar labiau sustiprinanti meilę jų panašumu. Suprantama, mamai išties buvo sunku

* The Last Frontier (angl.) — Aliaskos pavadinimas.

išsimiegoti nuo tada, kai tėtis grįžo iš karo. Pabudusi nakties vidury Lenė vis užklupdavo motiną, slankiojančią po namus, apsigaubusią plazdančiu permatomu chalatu, gležną, išblyškusiu veidu, kuris be makiažo atrodydavo bespalvis, rūpesčių raukšlėmis išvagota kakta. Tamsoje motina pašnibždom kalbėdavosi su savimi, berdavo žodžius, kurių Lenei niekaip nepavykdavo nugirsti.

— Mes tikrai važiuosime? — paklausė Lenė.

Mama spoksojo į juodą kavą, burbuliuojančią stikliniame kaviniuke.

— Tikriausiai, — mamos balse buvo girdėti viltis ir baimė.

Be abejo, tai būtų nuotykis, bet po jų nuotykių tiltu nutekėjo daug drumzlinio vandens, daugybė gerų pradžių nuvedė į prastas pabaigas.

— Kada?

— Pažįsti savo tėtį. Greitai.

— Ar galėsiu užbaigti mokslo metus?

Mama gūžtelėjo.

— Kur jis?

— Išėjo prieš auštant parduoti iš tėvo paveldėtą monetų kolekciją, — mama gurkštelėjo kavos ir pastatė puodelį ant stalviršio. — Aliaska. Viešpatie. Kodėl tada ne į Sibirą? — nutilusi ji giliai užsi-traukė cigaretę. Išpūtė dūmus. — Man reikia išsikalbėti su drauge.

— Aš tavo draugė.

— Tau trylika. Man trisdešimt. Turėčiau būti tavo *motina*. Reiktų pasistengti tai atsiminti.

Išgirdusi nevilįtiną motinos balse Lenė išsigando. Puikiai žinojo, kaip viskas trupu — jos šeima, jos tėvai. Visi karo belaisvių vaikai puikiai žinojo, kad žmonės be galo lengva palaužti. Lenė vis dar segėjo spindinčią sidabrinę karo belaisvio apyrankę kapitonui, negrįžusiam namo pas šeimą, atminti.

Lenė matė, kokia mama išblyškusi. Jos garbanos buvo išsitaršiusios ir susivėlusios. Mama gėrė kavą iš raudono puodelio su užrašu „Moters vieta — rūmuose ir senate“.

— Jam reikia progos. Naujos pradžios. Mums visiems reikia. Gal Aliaska ir bus atsakymas.

— Kaip kad buvo Oregonas, Snohomišas, ir sėklų pakeliai, turėję mus apiberti pinigais. Nepamiršk dar tų metų, kai jis įsikalė į galvą, kad praturtės iš kiniško biliardo automatų. Gal galėtume bent jau palaukti iki mokslo metų pabaigos?

Mama atsiduso.

— Nemanau. Eik, pasiruošk į mokyklą.

— Šiandien nėra pamokų.

Mama ilgam nutilo, paskui tyliai ištarė:

— Atsimeni mėlyną suknelę, kurią tėtis tau nupirko per gimtadienį?

— Taip.

— Apsirenk.

— Kodėl?

— Greičiau. Eik, apsirenk. Mudvi turim reikalų. Netrukus išvažiuojam... norim to ar ne.

Lenė suirzo ir sutriko, bet padarė, ko prašoma. Ji visada darydavo, ko prašoma. Taip buvo lengviau. Taigi nuėjo į savo kambarį ir rausėsi spintoje, kol surado suknelę.

„Su ja atrodysi graži kaip iš paveikslėlio, Rude.“

Bet ji taip neatrodė. Lenė puikiai žinojo, kaip atrodo: ištįsusi trylikametė plokščia krūtine, vilkinti neskoninga suknele, apnuoginančia liesas šlaunis, su kuria jos keliai atrodė kaip apvalios durų rankenos. Atrodo kaip mergaitė, kuri netrukus turėtų pražysti moteriškumu, bet akivaizdžiai dar nepražydo. Lenė beveik neabejojo esanti vienintelė mergaitė klasėje, kuriai dar neprasidėjo mėnesinės ir nepradėjo augti papai.

Ji sugrįžo į tuščią virtuvę, atsiduodančią pridegusia kava ir cigarečių dūmais, klestelėjo ant kėdės ir atsivertė „Protėvių šauksmą“.

Mama iš savo kambario išlindo po geros valandos.

Lenė vos ją atpažino. Mama išsišukavo šviesius plaukus, susuko į mažą kuodelį ir papurškė laku; ji vilkėjo prigludusią avokadų

žalumo poliesterio suknelę su sagutėmis ir diržu, slepiančią kūną nuo kaklo iki pirštų galiukų ir kelių. Dar mūvėjo nailonines kojines. Avėjo pensininkės bateliais.

— Griūk negyvas.

— Taip, taip, — atsiliepė mama, prisidegdama cigaretę. — Atrodau kaip tėvų komiteto kepinių mugės organizatorė.

Vos regimai žaižaravo jos vokai, patepti melsvais šešėliais. Mama prisilipdė dirbtines blakstienas, bet matėsi, kad lipdant jos rankos virpėjo, o ir akių kontūro linija buvo riebesnė nei įprastai.

— Kitų batelių neturi?

Lenė pažvelgė į savo lygiapadžius batelius apvaliomis nosimis, kuriuose pirštai pakildavo šiek tiek aukščiau už kulną. Kai Džoana Berkovic išigijo tokius batelius ir visa klasė aikčiojo iš susižavėjimo, Lenė ilgai maldavo tėvų ir jai tokius nupirkti.

— Turiu dar raudonus sportbačius, bet vakar nutrūko raišteliai.

— Gerai. Tiek to. Važiuojam.

Lenė klusniai išsekė paskui mamą iš namų. Jos įsitaisė ant suplyšusių raudonų aplamdyto, nugruntuoto šešiasdešimt septintųjų laidos „Mustango“ sėdynių. Bagažinė buvo apvyniota ryškiai geltona elastine virve, kad neatsidarintų.

Mama žvilgtelėjo į veidrodėlį, pasitikrino makiažą (Lenė buvo įsitikinusi, kad raktelis degimo spynelėje nepasisuktų, jei mama prieš tai nepasižiūrėtų į veidrodėlį ir neprisidegtų cigaretės). Ji dar kartą perbraukė lūpdažiu lūpas, sučiaupė jas ir išsišovusiu rankogalio galiuku nuvalė ne vietoje prilipusius dažus. Kai galiausiai liko patenkinta savo išvaizda, nulenkė veidrodėlį ir užvedė variklį. Įsijungęs radijas per mažas juodas kolonėles užkriokė „Midnight at the Oasis“.

— Ar žinojai, kad Aliaskoje galima mirti šimtais būdų? — pasiteiravo Lenė. — Galima nusiristi nuo kalno arba įlūžti, užlipus ant plono ledo. Galima mirtinai sušalti arba mirti iš bado. Tave net gali *suėsti*.

— Be reikalo tėvas padovanojo tau tą knygą.

Mama įstūmė į grotuvą garso kasetę ir pasigirdo Kerolės King balsas. „Jaučiu, kaip sudreba žemė...“

Mama uždainavo, jai pritarė ir Lenė. Kelias nuostabias minutes jiedvi praleido kaip normalūs žmonės: važiavo I-5 greitkelio Sietlo pusėn, kai priešais išdygdavo automobilis, mama persirikiudavo į kitą eismo juostą, dviem pirštais spausdama cigaretę, uždėjusi ranką ant vairo. Sulig kiekvienu posūkiu pelenai grakščiai nusklėsdavo ant grindų.

Jos pravažiavo ilgą mašinų eilę, nusidriekusią prie degalinės, ir pastebėjo iškabą „DEGALAI BAIGĖSI“.

Už dviejų kvartalų mama sustojo priešais banką. Pastatė automobilį. Vėl pasitikrino makiažą, paliepė: „Lik čia“ ir išlipo iš mašinos.

Lenė pasilenkė ir užrakino dureles. Nulydėjo žvilgsniu mamą, einančią prie paradinio įėjimo. Tik ji ne ėjo, o plaukė. Mamos klubai švelniai siūbavo į šalis. Kora buvo graži moteris ir tą žinojo. Tai buvo dar viena jūdviejų su tėčiu vaidų priežastis — mamai skirti vyrų žvilgsniai. Tėtis negalėjo jų pakęsti, bet Lenė žinojo, kad mamai patinka dėmesys (nors ji niekada apie tai neprasitarė).

Po penkiolikos minučių išėjusi iš banko mama jau neplaukė. Dabar ji žygiavo gniauždama kumščius. Atrodė įpykusi. Tiksliau tariant, įsiutusi. Dantys buvo taip sukąsti, kad net išsišovė žandikauliai.

— Šunsnukis, — pareiškė mama atlapojusi dureles ir įsėdusi į mašiną. Pakartojo tą patį dar kartą, garsiai užtrenkusi dureles.

— Kas? — paklausė Lenė.

— Tavo tėtis ištuštino mūsų taupomąją sąskaitą. Bankas man neišduos kredito kortelės be tavo arba MANO tėvo parašo,— mama prisidėgė cigaretę. — Viešpatie brangiausias, dabar 1974-iejį. Aš turiu darbą. Uždirbu pinigų. Tačiau moteris negali gauti kredito kortelės be vyro parašo. Nieko keista, kad moterys degina savo liemenėles. Nesąmonė.

Lenė nesuprato, kaip sudeginta liemenėlė padės moteriai gauti kredito kortelę.

— Čia vyrų pasaulis, mergyt, — pasakė mama ir užvedė mašina.

Ji skubiai išvairavo iš banko stovėjimo aikštelės ir nurūko gatve.

Mama tiek kartų persirikiavo, kad Lenė sunkiai išsėdėjo ant sėdynės — vis nuslinkdavo į šoną. Ji taip susikaupusi stengėsi išsilaikyti, kad tik dar po kelių mylių susizgribo, jog jos pralėkė kalvų labirintą Sietlo centre ir jau važiuoja per ramų kvartalą medžiais apaugusia gatve pro išpūdingus namus su galingais, beprotiškai degalus ryjančiais automobiliais išgrįstose įvažose.

— Kad mane kur, — panosėje sumurmėjo Lenė. Ji šioje gatvėje lankėsi labai seniai. Prabėgo tiek daug metų, kad ši vieta bemaž išsitrynė iš atminties.

Šiame kvartale stovintys namai bylojo apie privilegijuotą šeiminkų padėtį. Betoninėse įvažose stovėjo naujutėliai kadilakai ir linkolnai.

Mama sustojo priešais didžiulį natūralaus pilko akmens namą su rombo formos langais. Jis stūksojo ant nuožulniai besileidžiančios, dailiai nupjautos pievos, kurią iš visų pusių rėmino nepriekaištingai išravėtos gėlių lysvės. Ant pievos nesimėtė nė vienas lapas.

— Oho. Jau daug metų čia nesilankėme, — ištarė Lenė.

— Žinau. Lik mašinoje.

— Na jau ne. Šį mėnesį dingo dar viena mergina. Nesėdėsiu viena šitoje šiurpioje Sietlo gatvėje.

— Eikš, — paragino mama, išsitraukusi iš rankinės šepetį. Trūktelėjusi už rankos prisitraukė dukrą arčiau ir kibo į jos ilgus, vario spalvos plaukus, tarsi šie būtų kuo nors prasikaltę.

— Ai! — aiktelėjo Lenė, kai mama ėmė pinti kasas, išlinkusias it vandens čiaupai abipus mergaitės galvos. Mama sugebėjo pasiekti, kad baisūs, nesutramdomi Lenės plaukai atrodytų dar klaikiau.

— Šiandien būsi klausytoja, Lenora, — paaiškino mama, rišdama į kasas kaspinus.

— Aš per didelė kasoms, — pasiskundė Lenė.

— Klausytoja, — pakartojo mama. — Pasiimk savo knygą, sėdėk kaip pelė po šluota ir leisk kalbėtis suaugusiems.

Ji atvėrė dureles ir išlipo. Lenė suskubo pasitikti mamą ant šaligatvio.

Mama čiupo dukrą už rankos ir nusitempė ją taku, iš abiejų pusių apsodintu išmoningai apkarpytomis gyvatvorėmis, vedančiu link didžiulių durų įmantriais senoviškais juodais vyriais.

Mama dirstelėjo į Lenę, sumurmėjo:

— Bus kas bus, — ir paspaudė skambutį.

Viduje sodriai nuaidėjo, tarsi būtų sugaudę bažnyčios varpai, o netrukus pasigirdo prislopinti žingsniai.

Po kelių akimirkų duris atvėrė Lenės senelė. Su griežto kirpimo baklažanų spalvos suknele, per liemenį sujuosta plonu dirželiu, ir trimis perlų karolių vijomis ant kaklo ji atrodė pasiruošusi pietauti su gubernatoriumi. Kaštoniniai plaukai buvo taip suraityti ir supurkšti laku, kad forma priminė šventinį ragaišį. Sodriai išdažytos akys suapvalėjo.

— Koralina, — sušnabždėjo senelė, žengė į priekį ir išskėtė rankas. Jos balse buvo girdėti tas pats melodingas pietietiškas akcentas, dėl kurio ir mamos žodžiai kartais suskambėdavo kaip daina.

— Tėtis namie? — paklausė mama.

Senelė nusivylusi atsitraukė, jos rankos nukaro prie šonų.

— Šiandien jis teisme.

Mama linktelėjo.

— Galime užėiti?

Lenė matė, kaip mamos klausimas nuvylė senelę — blyškia, nupudruota jos kakta nubangavo susimetusios raukšlės.

— Žinoma. Ir Lenora. Kaip malonu vėl tave pamatyti.

Senelė žingtelėjo atgal į šešėlius. Ji nuvedė viešnius trumpu koridoriumi, už kurio slėpėsi kambariai ir tarpduriai, prie laiptų, kurie vijosi į prietemoje skendintį antrą aukštą. Šis namas būtų puikiai derėjęs tais laikais, kai moterys nešiojo korsetus, o vyrai — cilindrus.

Viduje dvelkė citrininiu vašku ir gėlėmis.

Senelė nusivedė jas į uždara verandą namo gale su lenkto stiklo langais ir milžiniškomis stiklinėmis durimis, kurioje vešėte vešėjo augalai. Čia stovėjo balti pinti baldai. Lenė buvo pasodinta prie staliuko, atsukto į sodą už namo.

— Kaip aš jūsų abiejų pasiilgau, — prabilo senelė. Paskui, tarsi nuliūdusi dėl savo prisipažinimo, ji apsisuko ant kulno, išėjo ir po valandėlės sugrįžo su knyga rankose. — Atsimenu, kaip mėgsti skaityti. Net būdama dvejų nepaleisdavai knygos iš rankų. Jau seniai tau nupirkau, bet nežinojau, kur nusiųsti. Ji taip pat raudonplaukė.

Lenė atsisėdo ir paėmė knygą, kurią buvo skaičiusi tiek kartų, kad ištisas pastraipas mokėjo mintinai. „Pepė Ilgakojinė“. Knyga jaunesnio amžiaus mergaitėms. Lenė jau seniai tokių nebeskaito.

— Ačiū, ponია.

— Vadink mane močiute, — tyliai paprašė senoji dama, jos balse buvo justis ilgesio gaida. Paskui senelė nusigręžė į mamą.

Ji nulydėjo mamą prie balto geležinio stalo šalia vieno iš langų. Čia pat stovinčiame paausotame narvelyje ulbėjo du balti karveliai. Lenei atrodė, kad jiems turėtų būti liūdna — tiems skraidyti negalintiems paukščiams.

— Stebiuosi, kad mane įsileidai, — prabilo mama.

— Nebūk akiplėša, Koralina. Tu čia visada laukiama. Mudu su tėvu tave mylime.

— Neįsileidžiate tik mano vyro.

— Jis tave nuteikė prieš mus. Taip pat ir visus tavo draugus. Norėjo, kad būtum tik su juo...

— Nebenoriu vėl ginčytis. Mes iškeliaujame į Aliaską.

Senelė atsilošė ant kėdės.

— Dėl Dievo meilės.

— Erntas paveldėjo namą ir sklypelį žemės. Auginsime savo daržoves, medžiosime ir gyvensime pagal savo taisykles. Gyvensime kaip senais laikais. Būsime pionieriai.

— Liaukis. Negaliu klausytis tokių paistalų. Seksi paskui jį į pasaulio kraštą, kur niekas negalės tau padėti. Mudu su tėvu taip stengėmės apsaugoti tave nuo klaidų, bet tu vis atsisakai priimti pagalbą. Tau atrodo, kad gyvenimas — savotiškas žaidimas. Skraidžioji...

— Baik, — nukirto mama. Ji palinko į priekį. — Ar numanai, kaip man buvo sunku čia atvažiuoti?

Po šių žodžių stojo tylą, kurią pertraukdavo tik sparnų plazdesys ir burkavimas.

Verandoje atvėso lyg padvelkus šaltam vėjui. Lenė būtų galėjusi prisiekti, kad prabangios permatomos užuolaidos supleveno, bet visi langai buvo uždaryti.

Lenė pabandė įsivaizduoti savo motiną šiame prakilniame, pasitempusiame, uždarame pasaulyje, bet nepavyko. Praraja tarp mergaitės, auklėtos šiuose namuose, ir moters, kuria mama tapo, atrode neįveikiama. Lenė spėliojo, ar visos tos demonstracijos, kuriose jiedvi abi žygiavo, protestuodamos prieš atominę energiją ir karą, visi tie EST seminarai ir įvairiausios mamos išbandytos religijos, tebuvo jos bandymas pasipriešinti tėvų parinktam gyvenimo būdui.

— Koralina, tai kvaila ir pavojinga, nedaryk to. Palik jį. Grįžk namo. Būk saugi.

— Aš jį myliu, mama. Argi negali pamėginti suprasti?

— Kora, — švelniai ištarė senelė. — Bent kartą manęs paklausyk. Prašau. Jis pavojingas...

— Mes iškeliavjame į Aliaską, — tvirtai rėžė mama. — Atėjau atsisveikinti ir... — ji nutilo, nebaigusi sakinio. — Padėsite mums ar ne? Senelė ilgai tylėjo ir vis laužė blyškias, gyslotas rankas.

— Kiek šįkart nori? — galiausiai paklausė ji.

Važiuodama namo mama pešė vieną cigaretę po kitos. Radiją atsuko tokiu garsu, kad susikalbėti buvo neįmanoma. Gal ir gerai,

mat Lenė, nors ir turėjo begalę klausimų, nežinojo, nuo ko pradėti. Šiandien ji užmetė akį į pasaulį, glūdintį po tuo, kurį pažinojo. Po kojomis iškilo erzinantys kauburiai, šen ten švysčiojo informacijos nuotrupos. Mama Lenei beveik nieko nepasakojo apie gyvenimą iki pažinties su tėčiu. Jie kartu pabėgo, tai buvo nuostabi, romantiška istorija apie meilę, įveikusią visas kliūtis. Mama metė mokyklą ir „buvo gyva meilė“. Taip tėvai pasakodavo savo istoriją, tai buvo jų pasaka. Dabar Lenė suprato, kad, kaip ir visose pasakose, šioje taip pat buvo tankumynų, tamsių kampų, sudužusių širdžių ir iš namų pabėgusių mergaičių. Buvo pridaryta klaidų... Bet kokių?

Mama aiškiai pyko ant savo motinos, bet vis tiek kreipėsi į ją pagalbos ir gavo pinigų net nepaprašiusi. Lenė nieko nesuprato, bet jai pasidarė baisu. Neramu. Kaip motina su dukra gali taip susvetimėti?

Mama įsuko į jų keliuką ir išjungė variklį. Radijas nutilo, stojo tylą.

— Tavo tėvui nesakysime, kad gavau pinigų iš motinos, — prabilo mama. — Jis išdidus.

— Bet...

— Tai ne diskusija, Lene. Tėvui nieko nesakysi.

Mama išlipo iš mašinos ir garsiai užtrenkė dureles.

Sugluminta netikėto motinos įsakymo Lenė išlipo iš pridūmyto automobilio ir nusekė jai iš paskos pažliugusia pievele priešais namą, palei folksvageno dydžio atspurusius kadagių krūmus, netvarkingai lipančius vienas ant kito iki pat durų.

Viduje tėvas sėdėjo prie virtuvės stalo, nukrauto žemėlapiais ir atverstomis knygomis. Jis gėrė kokakolą iš butelio. Radijas ant stalo blioivė „Wasted Days and Wasted Nights“.

Joms įėjus tėvas pakėlė akis ir plačiai nusišypsojo.

— Ištyriau maršrutą. Pervažiuosime Britų Kolumbiją ir Jukoną. Laukia maždaug du tūkstančiai keturi šimtai mylių. Mes pasiruošėme anksčiau, nei planavome. Išvažiuojame po keturių dienų. Ponios, pasižymėkite savo kalendoriuose naujo gyvenimo pradžios dieną.

— Bet mokslo metai nesibaigė... — bandė prieštarauti Lenė.

— Kam rūpi ta mokykla? Čia tikrasis išsilavinimas, Lene, — atkirto tėtis. Jis pažvelgė į mamą. — Pardaviau savo mašiną, monetų kolekciją ir gitarą. Mūsų kišenės ne visai tuščios. Iškeisime tavo mustangą į autobusiuką, bet šlamantieji tikrai praverstų.

Lenė pašnairavo į mamą ir sugavo jos žvilgsnį.

Nesakyk.

Lenei buvo nesmagu. Juk meluoti negalima? Nutylėjimas šįkart neabejotinai prilygo melui.

Vis dėlto Lenė nepratarė nė žodžio. Jai nė nedingtelėjo nepaklusti motinai. Šiame plačiame pasaulyje, — žinant, kad jie išsikrausto į Aliaską, pasaulis dar patrigubėjo, — mama buvo vienintelis tikras dalykas Lenės gyvenime.